

ת"פ 56001/10/13 - מדינת ישראל נגד ישראל פינטו, יהודה קרייטמן

בית המשפט המחוזי בירושלים
בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

13 אוגוסט 2015

ת"פ 56001-10-13 מדינת ישראל נ' פינטו ואח'

המאשימה	מדינת ישראל
	ע"י ב"כ עו"ד דפנה אברמוביץ' מפרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)
נגד הנאשמים	
	1. ישראל פינטו ע"י ב"כ עו"ד דוד ברהום 2. יהודה קרייטמן ע"י ב"כ עו"ד אלי פוקסברומר - מהסנגוריה הציבורית

גזר דין

כללי

1. שני הנאשמים הודו והורשעו על פי הודאתם בעבירות הכרוכות במצגי מרמה לביטוח לאומי ולרשויות הצבא, ביחס למצב רפואי (פסיכיאטרי) של אזרחים שונים, לשם קבלה במרמה של קצבאות נכות ופטורים משירות צבאי, וכל זאת בתמורה לתשלום שקיבלו הנאשמים מהתובעים השונים.
2. בהסדר טיעון בין הצדדים הוסכם על עונשי מאסר "סגורים" וקנסות "סגורים", וכן מאסר על תנאי לשיקול דעת בית המשפט.
3. אקדים ואומר, כי עיקר הדיון יהיה בשאלה, האם לסטות מהסדר הטיעון, ככל שהדבר נוגע לקנסות, כפי שיוסבר בהרחבה להלן.

כתב האישום המקורי

4. לפני כשנתיים, ביום 27.10.13, הוגש לבית המשפט המחוזי כתב אישום המייחס לשני הנאשמים עבירות בשני תחומים: ביטוח לאומי ורשויות הצבא.

5. ככל שמדובר בביטוח הלאומי, הטענה הייתה כי הנאשמים פנו יחד ולחוד כמתווכים בין תובעים שביקשו מהביטוח הלאומי אחוזי נכות רפואיים, והנאשמים הדריכו את התובעים כיצד להציג מצגי שווא בפני פסיכיאטרים שונים ובפני וועדות בביטוח הלאומי, הנחו אותם מה לומר ובאיזה אופן להתנהג, כל זאת כדי שהפסיכיאטרים והוועדות יקבעו שהם חולים במחלת נפש, המצדיקה זכאות בקצבת נכות (אישום ראשון, פרק העובדות סעיף 1 לכתב האישום המקורי).

בהמשך, מובאת טבלה הכוללת תשעה שמות של תובעים שהגישו תביעות בצפת, ירושלים, אשדוד, כפר סבא ובמגדל העמק החל מיום 22.1.12 ועד ליום 10.4.13, כאשר לצד כל מגיש תביעה מופיע סכום התשלום עבור המרמה, המצג הכוזב שהציג, המסמכים הכוזבים שצורפו, תאריך החלטת הוועדה ושיעור הנכות שנקבע על ידי הוועדה. בשני הטורים האחרונים של הטבלה האמורה מופיעים סכומי הכסף ששולמו על בסיס התביעה עד ליום הגשת כתב האישום, ובטור האחרון מופיע סכום הכספים הפוטנציאליים שאמורים היו להיות משולמים לתובעים על בסיס התביעה, עד גיל הפנסיה, או עד תום הקצבה הזמנית.

6. בסעיף 6 באישום הראשון האמור נאמר, כי סך הנזק שעתידי היה להיגרם לקופת הביטוח הלאומי כתוצאה מעבירות המרמה מסתכם לפחות בכ-6.8 מיליון ₪.

7. האישומים המקוריים שיוחסו לנאשמים בפרק הראשון של הביטוח הלאומי הם אלה: קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן - החוק) - חמש עבירות; ניסיון לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 415 סיפא, בצירוף סעיף 25 לחוק - ארבע עבירות; זיוף בכוונה לקבל באמצעותו דבר בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 418 סיפא לחוק - תשע עבירות; שימוש במסמך מזויף, עבירה לפי סעיף 420 לחוק - תשע עבירות.

8. הפרק השני של כתב האישום המקורי, שכותרתו "אישום שני - צבא", מפרט את ההדרכה של הנאשמים לחיילים או לבחורים המיועדים לגיוס, כיצד להציג מצגי שווא בפני פסיכיאטרים, כדי שיוכלו לקבל מהם אישורים רפואיים, אשר אותם יוכלו להציג בפני רשויות הצבא, והכל - כדי שהצבא יפטור אותם משירות צבאי. בנוסף לכך, בחלק מהמקרים זייפו הנאשמים חוות דעת של פסיכיאטרים שונים ונתנו אותן לחיילים או למועמדי הגיוס, כדי שאלה יציגו אותם בפני גורמי הצבא.

9. גם כאן מובאת טבלה מפורטת של 12 מקרים, מאז יום 9.2.11 ועד ליום 17.7.13, שבהם הוגשו ללשכות הגיוס בירושלים, בתל השומר, בני ברק וביבנה מסמכים מזויפים, כאשר בחלק מהמקרים הצליחה הפעולה והתובעים זכו לפטור משירות צבאי, ובחלק מהמקרים לא יצא הדבר לפועל, ובשלושה מקרים הוגדר המצב כך: "פטור משירות צבאי (נתפס בכך ולכן נמנע)".

10. הוראות החיקוק שיוחסו לנאשמים בפרק השני של כתב האישום בענייני הצבא, הם אלה: קשירת קשר

- עבירה לפי סעיף 499(א)(1) לחוק - ארבע עבירות; קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 415 סיפא לחוק - חמש עבירות; ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 415, בצירוף סעיף 25 לחוק - שלוש עבירות; זיוף בכוונה לקבל באמצעותו דבר בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 418 סיפא לחוק - חמש עבירות; שימוש במסמך מזויף - עבירה לפי סעיף 420 לחוק - חמש עבירות.

תמצית ההליכים בבית משפט זה

11. לאחר מספר דיונים קצרים, העלו הנאשמים טענה, שאותה הציג בא כוח נאשם 1, עו"ד ברהום (ואליו הצטרף בא כוח נאשם 2, עו"ד פוקסברומר), כי אין מקום לדון בתיק זה בבית המשפט המחוזי, אלא רק בבית משפט השלום, שכן מדובר בעבירה של קבלת דבר במרמה, לפי סעיף 415 לחוק, שעונשה המירבי הוא שלוש שנות מאסר, ואם הדבר נעשה בנסיבות מחמירות, העונש המירבי הוא חמש שנות מאסר, ועל כן, ניתן להעמיד לדין על עבירה שעונשה המירבי הוא חמש שנות מאסר בבית משפט השלום או בבית המשפט המחוזי, הכל על פי שיקול דעת פרקליט המחוזי, כאמור בסעיף 51(א)(1) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984.

12. לאחר שקיבלתי טענות בכתב משני הצדדים, ניתנה על ידי החלטה מפורטת ביום ב' ניסן תשע"ד (2.4.14), שבה דחיתי את בקשת הסנגורים והרחבתי את הדיבור על שיקול הדעת של הפרקליטות בבחירת כתב האישום או בבחירת הערכאה שאליה מוגש כתב האישום, אם יש אפשרות להגיש כתב אישום בשתי ערכאות מקבילות. כמו כן, בחנתי את סבירות שיקול הדעת של הפרקליטות, תוך התייחסות למקרים דומים שהובאו על ידי הצדדים השונים.

וכך סיכמתי את הדברים בפיסקאות 57-60 להחלטה האמורה:

"משנקבע כי יש רגלים לסברה כי מעשיהם של הנאשמים 1 ו- 2 מקיימים, ככל שיוכחו, את היסודות של "הנסיבות המחמירות" הקבועות בסעיף 415 סיפא, הרי שתוספת זו של "נסיבות מחמירות" מצביעה על כוונת זדון נוספת, המיוחסת לנאשמים.

כוונת זדון זו, עשויה למצוא את ביטוייה התגמולי, בבחירת ערכאה גבוהה יותר, שתידון בכתב האישום. אינני רואה כל פסול בכך; החלטת פרקליטת המחוז, להגיש כתב אישום בגין עבירה זו, דווקא בבית המשפט המחוזי, הינה החלטה סבירה בנסיבות .

אשר על כן, כתב האישום כנגד הנאשמים יידון בפני בית המשפט המחוזי, בפני דן יחיד, דהיינו: בפני.

בקשת ב"כ הנאשמים להעברת הדין לבית משפט השלום - נדחית".

13. לאחר מכן, התקיימו ישיבות לא מעטות שהוקדשו לנושאי צילום חומר של הפרקליטות, מיונו וכן

דרישותיו של עו"ד פוקסברומר, כי המדינה תמציא טבלאות וריכוז חומר ופרטים נוספים שאין כאן המקום להאריך בהם (בסך הכל, התקיימו בתיק עשר ישיבות).

14. בשלב מסוים, ביום 3.9.14 (עמ' 19, שורות 12-19), מסר עו"ד ברהום, בא כוח נאשם 1, תשובה לכתב האישום.

15. אך לאחר מכן, הודיעו הצדדים על המשך משא ומתן ביניהם (בקשת עו"ד שני טביב, מיום ג טבת תשע"ה (25.12.14)), שבעקבותיה דחיתי מועדי דיונים (ראה החלטתי מיום ו טבת תשע"ה (28.12.14)).

הסדר הטיעון

16. לאחר דחיות נוספות הגיעו הצדדים לבסוף להסדר טיעון שהוצג, חלקית, בישיבת בית המשפט ביום 24.2.15. הצדדים ביקשו להמתין עד לסיום הליך של נאשם 1 בבית משפט השלום בירושלים, שכלל החזרת ספר שנגנב מהספרייה הלאומית.

17. הסדר הטיעון כולל כתבי אישום מתוקנים נפרדים לכל אחד מהנאשמים, לצורך הסדר, אשר בהם המבנה והשלד של כתב האישום המקורי נשאר בעינו, אך הוא כולל מאפיינים ותיקונים, והכל כפי שיוצג להלן במסגרת תיאור כתב האישום המתוקן של כל נאשם בנפרד.

כתב אישום מתוקן של נאשם 1

18. בחלק הכללי של כתב האישום המתוקן מתוארת הדרך שבה נקבעת קצבת נכות של המוסד לביטוח לאומי, כולל צירוף מסמכים רפואיים, שלאחר מכן התובע עובר בדיקה על ידי ועדה רפואית. חוות הדעת של הרופאים המומחים בוועדה מועברת ל"רופא מוסמך" הקובע את אחוזי הנכות.

19. בסעיף 5 לחלק הכללי מוגדר תפקיד הנאשמים כך: הנאשם 1, יחד עם נאשם 2, פעלו כמתווכים בתביעות האמורות. בחלק מהמקרים הם זיפו חוות דעת של הפסיכיאטרים והגישו אותם לביטוח לאומי; בחלק מהמקרים הם הדריכו תובעים כיצד להציג מצגי כזב בפני הפסיכיאטרים ובפני הוועדה; בחלק מהמקרים, הנאשמים עצמם הגיעו בעצמם והציגו מצגי כזב בפני הוועדה.

תוספת חשובה בכתב האישום היא זו: "הנאשמים פעלו בהדרכתו, בהנחייתו ובסיועו של שלום פילוס" (עליו לא קיבלתי פרטים ולא ברור לי האם הורשע, ואם כן - מהו העונש שנגזר עליו).

20. בחלק העובדות של האישום המתייחס לביטוח הלאומי, מסופר כי הנאשם 1 הדריך את התובעים כיצד להציג מצגי שווא בפני הפסיכיאטרים השונים ובפני ועדות הביטוח הלאומי, והוא הנחה אותם מה לומר

ובאיזה אופן להתנהג; כל זאת, כדי שהפסיכיאטרים והוועדות יקבעו כי אותם תובעים הם חולים במחלת נפש, המצדיקה זכאות לקצבת נכות.

בחלק מהמקרים הצטרף נאשם 1 בעצמו לבדיקות בפני הפסיכיאטרים ובפני הוועדות, והציג בעצמו מצגי שווא לגבי התובעים. לעתים, עשה זאת הנאשם תוך שהוא מוסר שמות בדויים ומתחזה לאנשים אחרים.

בנוסף, בחלק מהמקרים זייף הנאשם חוות דעת של פסיכיאטרים שונים ונתן אותם לתובעים, כדי שהתובעים יצרפו את המסמכים המזויפים לטופס התביעה.

21. מבחינת "הקשר הסיבתי", נאמר בסעיף 4 לפרק העובדות של כתב האישום המתוקן, העוסק במוסד לביטוח לאומי, כדלקמן:

"במקרים רבים כפי שיתואר להלן, בשל מצגי השווא השונים, טופסי התביעה הכוזבים, חוות הדעת המזויפות, חוות הדעת הכוזבות ומצגי השווא בפני הוועדה, קבעו הוועדות לתובעים קצבת נכות חודשית, ובחלק מהמקרים קבעו, כי התובעים זכאים לקצבת נכות רטרואקטיבית".

22. הטבלה המשקפת את התובעים, הסכומים והמועדים, בכתב האישום המתוקן, היא מצומצמת הרבה יותר והיא כוללת חמישה תובעים, כמפורט להלן:

א. תביעה שהוגשה בצפת ביום 22.1.12; התשלום עבור המרמה 30,000-50,000 ₪; הנאשמים דאגו לקבלת מסמכים רפואיים ולהתייצבות בפני הוועדה בשמו של התובע מבלי שהוא היה איתם באף לא אחד מהמקרים; הוגשו מסמכים מזויפים של רופאה הנושאים תאריכים של שנת 2010 ו-2012. הוועדה ביום 13.2.12 קבעה שיעור נכות של 50%, רטרואקטיבית מיום 23.12.10; התובע קיבל על בסיס התביעה סך של כ-160,000 ₪ עד להגשת כתב האישום, והסכום הפוטנציאלי עד גיל הפנסיה הוא כ-2.5 מיליון ₪.

ב. תביעה הוגשה ביום 22.3.12; התשלום עבור המרמה הוא כמה אלפי שקלים; נאשם 1 הדריך את התובע כיצד ואיזה מצגי שווא להציג בפני הפסיכיאטרים; התביעה נדחתה מטעמים טכניים.

ג. התביעה הוגשה ביום 19.6.12 בירושלים; התשלום עבור המרמה הוא 40,000 ₪ (שלא שולם בפועל); הנאשם 1 הדריך את התובע כיצד ואילו מצגי שווא להציג בפני הפסיכיאטרים ובפני הוועדה, כאשר נאשם 2 מלווה את התובע בבדיקות אצל הפסיכיאטרים ומוסר בעצמו פרטים כוזבים, זאת תוך שהוא מתחזה כגיסו של התובע; הוגש מסמך כוזב של רופא מיום 25.7.10; הוועדה החליטה על 10% נכות ביום 26.7.12, אך הסכום לא התקבל בפועל.

ד. התביעה הוגשה ביום 17.7.12 בירושלים; התשלום עבור המרמה הוא כמה אלפי שקלים; שני הנאשמים ליוו את התובע לפסיכיאטרים ומסרו פרטים כוזבים כאשר באחד המקרים נאשם 1 התחזה להיות אחיו של התובע; הוועדה החליטה ביום 4.12.12 על 40% נכות זמנית ו-100% אובדן כושר עבודה מיום 1.1.12 ועד ליום 30.11.14; הסכום שהתקבל בפועל הוא כ-88,000 ₪, והסכום העתידי שהיה צריך להתקבל הוא כ-45,000 ₪.

ה. תביעה הוגשה ביום 30.12.12 באשדוד; הסכום שהיה צריך לשלם עבור המרמה הוא 10,000 ₪, שלא שולם בפועל; נאשם 1 ליווה את התובע לוועדה ומסר פרטים כוזבים; הוגשו שני מסמכים רפואיים כוזבים משנת 2012; הוועדה החליטה ביום 21.1.13 על נכות זמנית של 50% וכן על 100% אובדן כושר עבודה, מיום 1.9.11 ועד ליום 28.2.14; הסכום ששולם בפועל לתובע הינו כ-114,000 ₪ והסכום העתידי לתשלום הוא כ-27,000 ₪.

23. סך הנזק שעתיד היה להיגרם לקופת ביטוח לאומי כתוצאה מעבירות המרמה מסתכם לפחות בכ-2.6 מיליון ₪ (סעיף 6 לאישום האמור).

24. העבירות המיוחסות לנאשם 1 באישום זה הן אלה: קבלת דבר במרמה - עבירה לפי סעיף 415 רישא לחוק; ניסיון לקבלת דבר במרמה - עבירה לפי סעיף 415 רישא בצירוף סעיף 25 לחוק; שימוש במסמך מזויף - עבירה לפי סעיף 420 לחוק.

25. הפרק השני של כתב האישום המתוקן של נאשם 1, שעניינו הצבא, מייחס לו שיטה דומה, כפי שהוסברה לעיל.

26. הטבלה שמצויה בכתב האישום המתוקן של נאשם 1 (המצומצמת מזו של כתב האישום המקורי), כוללת את הפריטים הבאים (סעיף 3 לאישום השני):

א. הגשת תביעה ללשכת הגיוס בירושלים ביום 9.2.11; נאשם 1 מלווה את המועמד לגיוס אל הפסיכיאטר ומוסר פרטים כוזבים; התוצאה - פטור משירות צבאי.

ב. הגשת תביעה ללשכת הגיוס בירושלים ביום 21.3.13; התשלום עבור המרמה 1,600 ₪; הוגש מסמך מזויף מפסיכיאטר; פטור משירות צבאי (נתפס בכף ולכן נמנע).

ג. הגשת תביעה ביום 4.4.13 בבני ברק; תשלום עבור המרמה 2,500 ₪; נאשם 1 מדריך את החיילת כיצד ואיזה מצג שווא להציג בפני הפסיכיאטר; התוצאה - שחרור מהצבא.

ד. הגשת מסמכים ביוני 2013 בתל השומר; התשלום עבור המרמה 1,500 ₪; נאשם 1 דאג לקבלת מסמך רפואי, וזאת מבלי שמועמד לגיוס נפגש עם הרופא; מסמך מזויף מפסיכיאטר

הוגש, והתוצאה היא שחרור מהצבא.

ה. ביום 9.6.13 הוגשו מסמכים בירושלים; התשלום עבור המרמה 1,600 ₪; הוגש מסמך כוזב ומזויף של רופא מיום 22.12.12; התוצאה - פטור משירות צבאי (נתפס בכף ולכן נמנע).

ו. הוגשו מסמכים בירושלים ביום 26.6.13; התשלום עבור המרמה 3,000 ₪; נאשם 1 הדריך את החייל כיצד ואיזה מצג שווא להציג בפני הפסיכיאטר, וזאת כאשר נאשם 1 אף מלווה את החייל לפסיכיאטר; התוצאה - שחרור מהצבא.

ז. המסמכים הוגשו ביום 17.7.13 לתל השומר; התשלום עבור המרמה 1,500 ₪ (דרך מתווך נוסף); הוגש מסמך מזויף וכוזב מאת רופאה מיום 22.12.12; התוצאה - פטור משירות צבאי (נתפס בכף ולכן נמנע).

27. הוראות החיקוק המיוחסות לנאשם 1 בכתב האישום המתוקן בפרשת הצבא הן אלה: קבלת דבר במרמה - עבירה לפי סעיף 415 רישא לחוק; ניסיון לקבלת דבר במרמה - עבירה לפי סעיף 415 רישא, בצירוף סעיף 25 לחוק; שימוש במסמך מזויף - עבירה לפי סעיף 420 לחוק.

כתב אישום מתוקן של נאשם 2

28. כתב האישום המתוקן של נאשם 2 בנוי על פי המתכונת של כתב האישום של נאשם 1, אך חלקו של נאשם 2 מצומצם יותר, כפי שיוסבר להלן.

29. בפרק הביטוח הלאומי מיוחסים לנאשם 2 שלושה מקרים בלבד, שהם המקרים א, ג ו-ד של נאשם 1 (ראה: פסקה 22 לעיל), במתכונת המדויקת הבאה:

א. ביום 22.1.12 הוגשה תביעה בצפת; התשלום עבור המרמה הוא 30,000-50,000 ₪ כאשר מתוך סכום זה הועבר לחשבון הבנק של אשתו סכום של 14,200 ₪; לעניין יתר הנתונים (התייצבותם בוועדה בשמו של התובע, הגשת המסמכים, קבלת הכספים והנזק העתידי), ראה האמור לעיל בפסקה 22(א).

ב. ביום 19.6.12 הוגשה תביעה בירושלים; הסכום עבור המרמה 40,000 ₪ שלא שולם בפועל; נאשם 1 הדריך את התובע כיצד ואילו מצגי שווא להציג בפני הפסיכיאטרים ובפני הוועדה; מי שליווה את התובע לבדיקות אצל הפסיכיאטרים ומסר בעצמו את הפרטים הכוזבים הוא נאשם 2; הוגש מסמך מזויף של רופאה; הוועדה החליטה ביום 26.7.12 על 10% נכות קבועה (לא התקבל בפועל) (ראה האמור לעיל בפסקה 22(ג)).

ג. הוגשה תביעה ביום 17.7.12 בירושלים; התשלום עבור המרמה כמה אלפי שקלים; שני הנאשמים ליוו את התובע לפסיכיאטרים ומסרו פרטים כוזבים, כאשר באחד המקרים נאשם 1 התחזה לאחיו של התובע; יתר הפרטים, לרבות קבלת כ-88,000 ₪ מהביטוח הלאומי, וסכום

תביעה פוטנציאלית של כ-45,000 ₪ הוא כמפורט בפיסקה 22(ד) לעיל.

30. סעיפי החיקוק המיוחסים לנאשם 2 הם אלה: קבלת דבר במרמה - עבירה לפי סעיף 415 רישא לחוק; ניסיון לקבלת דבר במרמה - עבירה לפי סעיף 415 רישא, בצירוף סעיף 25 לחוק.

31. ככל שמדובר בפרק השני שעניינו הצבא, מיוחסות לנאשם 2 עבירות באיכות נמוכה יותר ובכמות נמוכה יותר מזו של נאשם 1, ופועל יוצא מכך הוא סעיף חיקוק מקל, לעומת סעיפי החיקוק שיוחסו לנאשם 1.

32. לנאשם 2 יוחסו שני אירועים כדלקמן:

א. ביום 13.3.13 בירושלים הוגשו מסמכים מזויפים, כאשר נאשם 2 קושר קשר עם חייל שבו נאשם 2 ישיג מסמך כוזב עבור החייל. המרמה לא יצאה לפועל ולא ידוע מהו הסכום ששולם עבור המרמה.

ב. במקרה השני, מספר ימים לאחר מכן, ביום 17.3.13 בירושלים, נקבע תשלום עבור המרמה של 1,000 ₪, שלא שולם בפועל; נאשם 2 קושר קשר עם החייל שבו נאשם 2 ישיג מסמך כוזב עבור החייל. גם כאן המרמה לא יצאה לפועל.

33. העבירה המיוחסת לנאשם היא קשירת קשר לביצוע עוון - עבירה לפי סעיף 499(א)(2) לחוק.

הסדר הטיעון של נאשם 1

34. במסגרת הסדר הטיעון של נאשם 1, נקבע עונש "סגור" של 22 חודשי מאסר וקנס בשווי 50,000 ₪ (במקור נכתב 70,000 ₪, אך הסכום תוקן בכתב יד ל-50,000 ₪). כמו כן נקבע מאסר על תנאי לשיקול דעת בית המשפט.

35. הסדר טיעון זה כולל בתוכו הסכמה על הודאה בשני תיקים נוספים, המתנהלים בבית משפט השלום בירושלים - ת"פ 32337-11-13 (בפני כב' השופט קורנהאוזר), וכן ת"פ 38606-04-12 (בפני כב' השופט דנה כהן-לקח), שבמסגרתו נקבע כי תנאי לכך הוא השבת ספרים גנובים. העבירות האמורות באותו תיק כוללות זיוף בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 418 סיפא לחוק; שימוש במסמך מזויף - עבירה לפי סעיף 420, בנסיבות סעיף 418 סיפא לחוק (שתי עבירות); קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 415 סיפא לחוק (שתי עבירות); גניבה - עבירה לפי סעיף 384(א)(3), בצירוף סעיף 383 לחוק (שתי עבירות).

36. על פי המידע שנמסר לי, התיק האחרון היה קשור בגניבת שני ספרים יקרי ערך מהספרייה הלאומית בירושלים, והנאשם 1, לאחר מספר חודשים מאז החלטת בית משפט השלום מיום 25.1.15, החזיר את

הספרים (לדבריו, היה עליו לרכוש את הספרים מאספן בסכומים של עשרות אלפים, לא ברור אם ₪ או דולרים).

37. ביום כב תמוז תשע"ה (9.7.15), הרשעתי את נאשם 1, על פי הודאתו, בכתב האישום המתוקן שבפניי, וכן בחיקוקים שפורטו לעיל, ובנוסף לכך גם בעבירות שפורטו לעיל ביחס לתיקים של בית משפט השלום; כל זאת, לאחר שהסברתי לנאשם - בנוסף להסבר שקיבל מסנגורו - כי בית המשפט איננו כבול להסדר הטיעון אליו הגיעו הצדדים.

הסדר הטיעון של נאשם 2

38. במסגרת הסדר הטיעון של נאשם 2, סוכם על עונש מאסר "סגור" של 4 חודשים בפועל, בניכוי ימי מעצרו, קנס בסך 8,000 ₪ ומאסר על תנאי, לשיקול דעת בית המשפט.

39. ביום יג תמוז תשע"ה (30.6.15), הרשעתי את נאשם 2, על פי הודאתו, בכתב האישום המתוקן שבפניי, בעבירות של קבלת דבר במרמה וניסיון לקבלת דבר במרמה, ביחס לביטוח לאומי, וקשירת קשר לביצוע עוון ביחס לגורמי הצבא; ; כל זאת, לאחר שהסברתי לנאשם - בנוסף להסבר שקיבל מסנגורו - כי בית המשפט איננו כבול להסדר הטיעון אליו הגיעו הצדדים.

הטיעונים לעונש

40. ביום כב תמוז תשע"ה (9.7.15), ביקשו באי כוח הצדדים כי בית המשפט יקבל את הסדרי הטיעון של שני הנאשמים ויאמץ אותם, ללא כל שינוי.

41. באת כוח המאשימה, עו"ד דפנה אברמוביץ', הסבירה כי יש להתייחס בתיק זה לשיקול הבא: אם המשפט היה מתנהל היו נשמעים מאה עדים, ולכן הוסיפה כי "**האינטרס הציבורי בחסכון זמן וייעול הדיון הוא אינטרס עליון, מה גם שבתיק זה מדובר בפרשה הכוללת מספר נאשמים, המתפרשת גם בבית משפט זה וגם בשלום. מדובר בתיק עם מורכבות ראייתית מסוימת**" (עמ' 28, שורות 23-25 לפרוטוקול מיום 9.7.15).

42. לעניין נאשם 1 הדגישה באת כוח המאשימה, כי מדובר בהסדר טיעון שכלל תנאי מוקדם בדבר השבת שני ספרים עתיקים לספרייה הלאומית, שהם בעלי שווי וערך רב. משביצע הנאשם 1 את המוטל עליו על פי הסדר הטיעון בעניין זה, יש לכבד את הסדר הטיעון, ככל שמדובר בצד השני של המשוואה (ראה: עמ' 28, שורות 19-21 ו-25-26).

43. במהלך טיעוני באת כוח המאשימה לעונש, בתשובה לשאלותי לעניין הקנס, מאשרת באת כוח

המאשימה כי אכן יש ראיה בתיקו של נאשם 2 שהופקד סך 14,200 ₪, עקב המעשים הבלתי חוקיים שבהם היה מעורב נאשם 2. סכום זה הופקד על ידי אותם תובעים (עמ' 29, שורות 4-9). לעניין נאשם 1, אישרה באת כוח המאשימה, כי הוא שלשל לכיסו למעלה מ-50,000 ₪, ולדבריה, הקנס המוצע בהסדר מכסה סכום זה (עמ' 29, שורות 14-15). כאשר נשאלה על ידי לגבי החישוב המדויק של הסכומים, וכיצד יוכל קנס של 50,000 ₪ לשמש הרתעה בעבירות בעלי נזק פוטנציאלי כה גבוה (עמ' 30, שורות 21-23), לא הייתה בפיה תשובה מלאה לעניין הסכומים, אך הזכירה כי החזרת הספרים לספרייה הלאומית משקפת את מכלול התמונה כאשר הוסיפה שעונש המאסר של 22 חודשים, מעיד על ההסדר הכולל (שם, שורות 24-29).

44. באת כוח המאשימה מסכימה, כי העבר הפלילי של שני הנאשמים הוא זניח ואינו רלבנטי (מדובר מכס של כניסה במסלול ירוק בשדה התעופה, מבלי לדווח על חפצים החייבים במכס) (כל אחד מהנאשמים עבר עבירה דומה לזו של חברו בהפרש של מספר שנים).

45. עו"ד ברהום, בא כוח נאשם 1, מבקש לאשר את הסדר הטיעון. הוא מצוין כי מדובר ב"שיקוף של פשרה כואבת מבחינתי. האיזון אף הוא לא מושלם. הצדדים הסכימו עליו" (עמ' 31, שורות 6-7). הוא רומז על המשא ומתן שדן ברכיבים השונים של הקנס והמאסר ואומר כי זו התוצאה, ואינו נסוג ממנה (שם, שורות 9-13).

46. נאשם 1 גולל את סיפור חייו (עמ' 31-32). לדבריו, אביו, ראש הישיבה, נפטר כאשר היה בגיל 20 והוטל עליו הנטל של ניהול הישיבה, כולל גיוס כספים. לא היה לו מושג כיצד להתמודד עם המשימה הקשה, ולדבריו היה תחת לחץ ועשה את העבירות. הוא אומר, כי אינו יושן בלילות כבר כמה שנים והוסיף: "אני מתחרט בחרטה הכי אכזרית שיכול להיות" (עמ' 31, שורה 25). הוא מצוין את מצבו הכלכלי הקשה, והוא חושב שצריך להחזיר את הגזלה שגזל כי זה כסף ציבורי שצריך להחזיר אותו אך אין לו כסף (עמ' 31, שורות 26-27). הוא הוסיף ואמר במילותיו האחרונות את הדברים הבאים (עמ' 32, שורות 1-3): "אם היה לי כסף הייתי מחזיר בלי הכרעת דין. אני מפחד מיום הדין. עו"ד ברהום יעיד שאני לא יושן בלילות. אני אומר שהייתי בחברה חסרת מודעות. אם בית המשפט יוכל להוריד לי מספר חודשים, אבקש מאשתי להגדיל את סכום הקנס".

בשלב זה העירה עו"ד אברמוביץ' כי אינה מבינה האם יש כוונה של נאשם 1 לחזור בו מהסדר הטיעון, ועל כך השיב עו"ד ברהום כי מרשו אינו חוזר בו מהסדר הטיעון, אלא רק מבקש לשנות את הרכיבים ולהגדיל את הקנס על חשבון המאסר. עו"ד אברמוביץ' ענתה, כי אין זה שלב לניהול משא ומתן, אלא רק לאימוצו (עמ' 32, שורות 6-14).

47. ככל שמדובר בנאשם 2, עו"ד פוקסברומר, שטח את ההיסטוריה האישית שלו: הוא בחור צעיר, שהשתחרר מהצבא, ניסה להשיג עבודה ולא הצליח. נקלע לחובות עקב עסק פרטי והגיע לביצוע העבירות כפי שפורטו לעיל. אכן, מאשר עו"ד פוקסברומר כי מרשו קיבל מאחד התובעים סך של 14,200 ₪. הסנגור מסביר, כי ככל שמדובר באישומים אין ראיה פוזיטיבית לכך שהתובעים לא היו

זכאים לאותם אחוזי נכות, אך הוא כמובן ער לכך שמרשו הודה באותם מעשים, ואינו חוזר בו מכך (ראה על כל הנ"ל עמ' 32-33).

48. סנגורו של נאשם 2 התייחס למצב האישי של משפחת הנאשם: הוא נשוי ואב לשני ילדים. חמותו אישה עגונה שבעלה עזב אותה. המצב בין בני הזוג אינו פשוט. גם נטל החזרת 8,000 ₪, על פי הסדר הטיעון, הוא קשה למשפחה, ואם יחויב מרשו בהחזרת 14,000 ₪, הדבר יגרום לקשיים כלכליים לפרנסת המשפחה.

49. נאשם 2 עצמו (עמ' 33-34 לפרוטוקול) הביע חרטה על התנהגותו והסביר את מצבו המשפחתי, כולל דכאון הלידה שעברה אשתו. הוא הזכיר את הטראומה שנגרמה לילדים, בכך שנעצר בנוכחות הילדים. הוא היה במעצר בית תקופה ארוכה ללא עבודה, ועכשיו עובד בעבודה מסודרת. אין לו נכסים ויש לו חובות, ותשלום הקנס יכביד עליו מאוד.

לאחר הטיעונים לעונש

50. הטיעונים לעונש הסתיימו ביום 9.7.15, וקבעתי כי אתן את גזר הדין בנפרד במהלך הפגרה.

51. והנה, ביום 19.7.15, הגיע אל"י מכתב הנושא כותרת "בקשה ותחנונים מכבודו להצלת ביתי ומשפחתי", חתום על ידי גב' ליאת פינטו, כאשר בראשו נאמר כי מכתב זה נשלח על ידה ולא על ידי בעלה. היא מספרת במכתב על חזרתה בתשובה בגיל 17, על קברו של ר' נחמן מברסלב, היכרותה עם בעלה והשידוך המוצלח שהניב ארבעה ילדים קטנים, כאשר היא בהיריון וצריכה ללדת בחודש חשוון תשע"ו. היא מספרת את אשר אירע לאחר פטירת חמיה ואת המשימה שהוטלה על בעלה, שבגילו הצעיר, 21, נכנס בכל הכוח לתפקיד של ראש הישיבה, ואז לדבריה, עקב **"תמימותו הרבה הוא נגרר אחר כל מיני מרעין ביטחון שלמדו אצלו וניצלו את תפקידו לכל מיני הצעות לקבלת קצבאות וכו'".** לדבריה, בעלה לא עשה זאת לצרכיו הפרטיים, שכן כסף לא היה חסר להם בתקופה ההיא, אלא, לדעתה **"הוא עשה את זה בגלל רצונו להראות שהוא הצליח בתפקידו, וכך לצבור לו אהדה בקרב תלמידיו".**

היא מספרת על כך שבעלה איש חסד ותורם צדקה ומארח אנשים קשי יום בביתו.

לדבריה, עונש של 22 חודשי מאסר יגרום נזק גדול בבית. היא שואלת מי יעשה קידוש לילדים בליל שבת ומי ילמד איתם, מי ייקח אותם לטיולים ולבית הכנסת, שלא לדבר על פרנסה.

היא מספרת כי ניסתה לפנות לפרקליטות כדי שיורידו את עונש המאסר, אך הם ענו בשלילה, ולכן בדלית ברירה היא פונה לבית המשפט כדי **"שיתערב בעסקת הטיעון הזו ויפחית כמה חודשים לבעלי בכדי להציל את ילדי הקטנים. עדיף שכבודו יגדיל את הקנס וכך אני ישלם למדינה את מה שנגזל, מאשר שביתי יתפרק. ונזכה להשיב את הגזלה אשר גזל".**

52. לאחר שקיבלתי מכתב זה, ניתנה על ידי החלטה ביום 20.7.15 להעביר את המסמך לבאי כוח הצדדים ולבקש את תשובתם, כולל התייחסות לשאלה האם לקבל מסמך זה ולהתייחס אליו בגזר הדין, או לקיים דיון נוסף ולהזמין את כותבת המכתב להעיד, כולל זכות המאשימה לחקור אותה.

53. עו"ד ברהום, בתשובתו מיום 21.7.15, מסביר שהמכתב נשלח שלא על דעתו ושלא על דעת מרשו. מרשו אינו חוזר בו מהסדר הטיעון המחייב אותו, על כל מרכיביו. גם בקשת גב' פינטו להקלה במספר חודשי מאסר תמורת הגדלת רכיב הקנס, היא בקשה שלה, שלא על דעת עו"ד ברהום. עם זאת, מוסיף עו"ד ברהום, כי לאור הערות בית המשפט כי הוא עשוי לסטות לחומרה מהסדר הטיעון ככל שמדובר ברכיב הקנס, יש להתייחס לנתונים העובדתיים שגב' פינטו העלתה במכתבה, נתונים שברובם לא היו בידיעת הסנגור. לכן, הוא מבקש לבוא בדברים עם הפרקליטות כדי **"שזו תשקול האם ניתן ליצור איזון אחר ברכיבי העונש המוסכמים. ככל שתהיה הסכמה חדשה בין הצדדים, הדברים יובאו בפני בית המשפט"**.

54. על גבי תגובה זו כתבתי, כי לאור האמור בסיפא המצוטטת לעיל, אמתין עד ליום 29.7.15 לכתיבת גזר הדין, ואם לא אקבל הודעה בכתב אחרת, אתן את גזר הדין על פי החומר בתיק, לרבות מכתבה של הגב' פינטו ותגובת עו"ד ברהום.

55. ביום יב מנחם אב תשע"ה (28.7.15), הודיעני עו"ד ברהום כי לאחר הידברות, הצדדים לא הגיעו לשום הסכמה חדשה.

דין

56. רבות נכתב על הסדרי טיעון, ולא ראיתי צורך להאריך בדברים מעבר לנדרש בתיק זה.

57. הדברים סוכמו בפסק דין שניתן לפני כ-13 שנים, ביום כ טבת תשס"ג (25.12.12) בפסק דין של בית המשפט העליון, בהרכב של תשעה שופטים (ע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(1) 577. פסק דין זה עצמו אוזכר וצוטט בפסיקת בית המשפט העליון, על פי אתר נבו ב-160 פסקי דין שונים, בבתי המשפט המחוזיים בלמעלה מ-500 מקרים, שלא להזכיר את בתי משפט השלום, שאף שם מדובר בהיקף דומה.

58. נקודת המוצא המשפטית ידועה, והיא: בעקרון, יש לכבד את הסדרי הטיעון, ולהניח כי הפרקליטות פעלה בתום לב, על פי עקרונות המנהל הציבורי.

59. אם הייתי כותב גזר דין על פי תיקון 113, היה צריך לקבוע מתחמי ענישה כמפורט להלן:

לנאשם 1 - מתחמים נפרדים על העבירות בבית משפט השלום בקשר לגניבת הספר מהספרייה הלאומית (ראה פסקה 35 לעיל), שבתוכה יש כמה עבירות (זיוף בנסיבות מחמירות, שימוש במסמך מזויף, קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וגניבה), שיש ספק האם ניתן לקבוע נגדם מתחם אחד או כמה מתחמים כאמור בסעיף 40(ג) לחוק העונשין; מתחמים נפרדים ביחס לעבירות הביטוח הלאומי; מתחמים נפרדים ביחס לעבירות הקשורות לפטור מהצבא.

לנאשם 2 - מתחמים נפרדים יחס לעבירות הביטוח הלאומי וביחס לעבירות הקשורות לפטור מהצבא.

60. להערכת, אם הייתי פוסע בנתיב זה של תיקון 113, והייתי קובע את המתחמים האמורים, ולאחר מכן הייתי מגיע לגזירת העונש, התוצאה הייתה ענישה חמורה הרבה יותר מזו שנקבעה בהסדר הטיעון, ככל שהדבר נוגע לתקופת המאסר.

61. במקרה שבפניי, נחה דעתי, כי גם אם תקופות המאסר שהוסכמו נמוכות הן ממה שהייתי מטיל במקרה רגיל, יש לקבל את עמדת המאשימה ולאמץ את הסדר הטיעון, הן ביחס לתקופות המאסר והן ביחס לשוני בין שני הנאשמים.

62. אשר לפערים שבין נאשם 1 לבין הנאשם 2, ביחס לתקופת המאסר (22 חודשים מול 4 חודשים), אין מקום להתערבות. אכן, העבירות ביחס לביטוח הלאומי ולצבא שונות בכמותן ובמשקלן, בין שני הנאשמים; ובנוסף לכך, יש לזכור כי לנאשם 1 יש את עבירת גניבת הספר היקר מהספרייה הלאומית והעבירות הקשורות בכך (ראה פסקה 35 לעיל).

63. בכל מקרה, ראיתי לנכון לאמץ את השיקולים שעמדו ביסוד הסדר הטיעון, ככל שמדובר בקשיים הראייתיים ובחיסכון הזמן השיפוטי. אין בידי כלים להעריך את הקשיים הראייתיים, ואני מאמין לבאת כוח המאשימה, כי אם המשפט היה מתקיים והיו צריכים להישמע כמאה עדים, היה הדבר מביא לנטל כבד מבחינת "ימי אולם".

64. אולם, בע"פ 1958/98 הנ"ל גם נאמר, כי "אם לא נתנה התביעה משקל ראוי לשיקול רלבנטי מבין השיקולים הנמנים על שיקולי הענישה המקובלים, ידחה בית המשפט את הסדר הטיעון" (עמ' 610, מול האות ו; וראה הדוגמאות המוזכרות שם).

65. ברם, העבירות שבפניי הן עבירות כלכליות, שנועדו להשיג רווח קל. אין זה סוד, כי כאשר מדובר בסוג זה של עבירות, אין, למעשה, "קורבן עבירה" או "נפגע עבירה" (להבדיל מעבירות אלימות, שוד, או

אונס, שבהן יש מתלונן/ מתלוננת, שעומד בשער וזועק ומבקש להעניש את הפוגע בו).

66. עבירות של קבלת דבר במרמה, שימוש במסמך מזויף, ודומיהן, נעשות בעצה אחת בין התובע מהרשות, יחד עם אותו עבריין מבצע, ולעתים גם תוך שיתוף פעולה עם אנשי הרשות (במקרה שבפנינו ההיבט האחרון לא היה).

67. עבירות כאלה, לא תמיד מתגלות, בלשון המעטה. ניתן לומר, במידה לא קטנה של "בטחון השערתי", כי כנגד עבירות כאלה שהתגלו לעין השמש, היו עבירות אחרות שעדיין לוטות בערפל.

68. בנסיבות אלו, שיקולי הענישה כוללים לא רק ענישת מבצעי העבירה, אלא גם הרתעה כללית, וזאת על פי מבחן היעילות הכלכלית, הפשוט: אם יידע עבריין כי הסיכוי שמעשיו יתגלו הוא נמוך, וכי בסיומו של יום, ייהנה כלכלית מפרי מעשיו, כיצד יורתע?! לעומת זאת, אם יידע כל עבריין פוטנציאלי, כי כאשר הוא מבצע עבירה כלכלית (קבלת דבר במרמה, שימוש במסמך מזויף, שוחד וכדומה), לא רק שלא ייהנה מפרי מעשיו הרעים, אלא ייענש - כלכלית - כפל כפליים, ישמש הדבר להרתעה. יש הגורסים, כי צריך אפילו לערוך חישוב מדוקדק ואם הסיכוי למציאת עבריין הוא אחד לחמישה, דהיינו: ניתן לאתר אחד מתוך חמישה אנשים המבצעים עבירה מסוג זה, על העונש לעמוד על פי חמישה מהסכום שהפיק העבריין, כדי שלפחות בתמונה הכוללת, לא ישתלם הדבר.

69. בחרתי את דוגמת החמישה, שכן מקורה הוא בדברי הרמב"ם, אשר מסביר את עמדת המשפט העברי, מדוע קבעה התורה עונש של תשלומי ארבעה וחמישה, תוך התייחסות להבדל בין הקלות היחסית של גניבת בקר, הנמצא רועה מחוץ לעיר (ולכן העונש הוא פי חמישה), לעומת גניבת צאן, הנמצא בפיקוח רועה צמוד (ולכן העונש הוא "רק" פי ארבעה).

70. לעניין זה כבר כתבתי את דעתי בהרחבה בעפ"ג 3544-01-13 מדינת ישראל נ' יוסף קניבי (2013), שלדבריי הסכימו אב בית הדין, כב' השופט צבי סגל, שופט בכיר, ועמיתי כב' השופט בן ציון גרינברגר. שם הבאתי את עקרונות המשפט העברי (ניצני הדברים נכתבו על ידי עוד בפרשה קודמת של הגבלים עסקיים (ת"פ 1277/00 מדינת ישראל נ' ברינקס ישראל בע"מ (2002)).

71. וכך כתבתי בפרק יב.3.2 לפסק דיני בפרשת קניבי (פיסקאות 86-89):

"עקרונות הענישה של המשפט העברי, הקדימו במאות שנים את האסכולה הכלכלית של המשפט. על חלק מהדברים עמדתי עוד בפרשת ברנקס הנ"ל, שם כתבתי:

'קו חשיבה זה לפיו יש לגזור עונש מרתיע על הפוגע ברכוש הזולת כדי שישמש מוטיבציה למניעת עבירה רכושית מופיע בדברי הרמב"ם, המסביר את דין התורה

(שמות, פרק כב, פסוקים ג, ו, ח) המחייב את הגנב בתשלום כפל במילים אלה: 'גנב שהעידו עליו עדים כשרים שגנב, חייב לשלם שניים לבעל הגניבה... נמצא מפסיד כשיעור שביקש לחסר את חבירו' (רמב"ם, היד החזקה, הלכות גניבה, פרק א, הלכה ד). ראוי לציין, כי פרופ' ברונובסקי, שהסביר את מנגנון ההרתעה של פירמה ערב החלטתה להצטרף או לא להצטרף להסדר כובל, כמצוטט במאמרו דלעיל, הוא הוא זה אשר ניתח בהרחבה את מנגנון ההרתעה כנגד הגנב במשפט העברי, אשר מחייב בתשלום כפל ובמקרה של טביחה או מכירה משלם פי 4 או פי 5 מהבהמה אותה טבח או מכר. ראה, בהרחבה, משה בר ניב (ברונובסקי), 'היבטים כלכליים בדין כפל, ארבעה וחמישה', דיני ישראל, כרך יז (תשנ"ג - תשנ"ד), עמ' ריא-רלז.

ראוי לציין כי יסוד ההרתעה והענישה המתייחסת לכוונת העברין להזיק לרעהו קיימת גם ביחס לעדים הזוממים, שעונשם הוא: 'וְעִשְׂתֶּם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו' (דברים, פרק יט, פסוק יט). ואין להאריך'.

ראוי לציין בהקשר זה את הסברו של הרמב"ם, לפער שבין עונש כפל לגנב 'רגיל', ועונש של ארבעה וחמישה לגונב בקר או צאן, (כלשון הפסוק בספר שמות, פרק כא, פסוק לז: 'כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מִכְרוֹ חֲמִשָּׁה בָּקָר יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאֶרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה'), כולל ההבדלים בינם לבין עצמם, כפי שכתב בחיבורו 'מורה נבוכים', חלק ג, פרק מא:

'ודע, כי כל אשר יהיה מן העבירה והחטא יותר נמצא ויותר קרוב להיעשות ראוי שיהיה ענשו יותר קשה כדי שימנעו ממנו, והענין שאינו נמצא רק מעט עונשו יותר קל. ומפני זה, היה תשלומי גונב צאן כפל תשלומי שאר המטלטלים, רוצה לומר תשלומי ארבעה, ובתנאי שהוציאם מתחת ידו במכר או ששחטם, מפני שמנהגם הוא על הרוב תמיד להיותם בשדות, וא"א לשמרם כמו ששומרים הדברים שבתוך המדינה, ומפני זה מדרך הגונבים אותם שימהרו למכרם עד שלא יודעו אותם, או לשחוט אותה בעבור שתשתנה צורתם, ומפני זה היה עונש הענין הנמצא יותר גדול. ותשלומי גנבת הבקר הוסיף בו אחד, מפני שגנבתן קלה יותר, כי הצאן ירעו מקובצים ואפשר לרועה לשומרם, ויותר מה שאפשר לגנבם הוא בלילה, אמנם הבקר ירעו מפוזרים מאד, כבר נזכר זה בספר העבודת הנבטי"ה וא"א לרועה לשומרם ותרבה בהם הגנבה'.

בדורנו זכינו לתרגום בשפה מודרנית (ראה: מורה נבוכים, תרגום מערבית, הוסיף הערות, נספחים ומפתחות, פרופ' מיכאל שוורץ, כרך ב (אוניברסיטת תל אביב, תשס"ג), עמ' 579):

'דע שככל שמינה של הפשיעה מצוי יותר וקל יותר לביצוע, חייב העונש עליו להיות חמור יותר כדי למנעו. ואילו דבר שקורה לעתים נדירות, עונשו קל יותר. לכן, הקנס על גונב הצאן הוא כפל הקנס (על גניבת) שאר המטלטלין - כוונתי לתשלומי ארבעה - וזאת, בתנאי שיצאו מידו במכר או בטביחה. כי גניבת הצאן היא המרובה ביותר תמיד, בשל היותם בשדות, במקום שאי אפשר לשמור עליהם, כמו ששומרים על דברים שבתוך

הערים. לכן, נוהגים הגנבים למהר ולמכרם, כדי שלא יוכרו בידיהם או לטבחם, כדי שגופם יעלם. לכן, יהיה עונשו של הדבר המרובה ביותר גדול יותר. לקנס על גניבת בקר נוספה עוד יחידה, מפני שיותר קל לגנוב אותם, שהצאן רועים מכונסים, כך שאפשר לרועה להשגיח עליהם, ולרוב ניתן לגנוב אותם רק בלילה, ואילו הבקר רועים מפוזרים מאד - דבר זה הוזכר בחקלאות - ואי אפשר לרועה להשגיח עליהם. לכן, מרבים לגנוב אותם'.

בספרות חז"ל, והדבר בא לידי ביטוי גם בדברי רש"י על התורה (ספר שמות, פרק כא, פסוק לז) יש הסברים אחרים לענישת ארבעה וחמישה: 'חמשה בקר - אמר רבן יוחנן בן זכאי: חס המקום על כבודן של בריות; שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו - משלם חמישה; שה שנושאו על כתפו - משלם ארבעה, הואיל ונתבזה בו. אמר רבי מאיר: בא וראה כמה גדולה כחה של מלאכה; שור שבטלו ממלאכתו - משלם חמשה; שה שלא בטלו ממלאכתו - ארבעה' (הדברים הובאו גם בפסק דינו של השופט אליקים רובינשטיין בע"פ 2943/06, עטאללה חילו נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (2006)).

אולם, עדיין יש קשר בין הטעמים הללו לבין דברים הרמב"ם בדבר הפיתוי של הגנב לבצע את הגניבה, ולכן עונשו חמור יותר, כפי שהסביר לאחרונה הרב נחום רבינוביץ' (יד פשוטה, על הרמב"ם, הלכות גניבה, פרק א, הלכה ד, עמ' כט-ל):

'ברם, לכאורה כבר נתבארו טעמים אחרים לארבעה וחמישה בבריתא המופיעה במכילתא דרבי ישמעאל (מסכתא דנזיקין, פרשה יב, עמ' 291), ובתוספת בבא קמא, ז, י, והובאה בגמרא בבא קמא, עט, ב: אמר רבי מאיר: בא וראה כמה גדול כוח של מלאכה? שור שביטלו ממלאכתו - חמישה; שה שלא ביטלו ממלאכתו - ארבעה. אמר רבן יוחנן בן זכאי: בא וראה כמה גדול כבוד הבריות! שור שהלך ברגליו - חמישה; שה שהרכיבו על כתבו - ארבעה.

אמנם הטעמים הללו באים להסביר את החילוק בין ארבעה לחמישה, אבל אינם מתייחסים לשאלה למה החמירה תורה בשה לחייב ארבעה במקום כפל בשאר גניבות, ועל כן יש לומר את טעמו של רבנו [הרמב"ם]. אולם למה התעלם רבנו מן הטעמים שאמרו התנאים על חומרת השור מן השה?

ושמא יש לומר שרבנו מאיר לנו את דברי התנאים. מה פירוש הדבר - 'שור שביטלו ממלאכתו'? אין לומר שהכוונה היא על הנזק שנעשה לגנב, בכך שבהילקח שורו נפסדה מלאכתו, שהרי איך ניתן לקבוע שנזק זה שווה כדמי השור בכל מקרה? אלא הכוונה היא שיש יותר פיתוי לגנוב שור, כי קל יותר לגנב להיפטר ממנו ולמוכרו, כיוון שהוא ראוי גם למלאכה וגם לשחיטה, רבו הקופצים לקנותו. הואיל והפיתוי גדול יותר, הרי גניבתו מצויה יותר.

גם את טעמו של רבן יוחנן בן זכאי יש להבין כך, והוא לא בא לחלוק על רבי מאיר אלא משלים את דבריו. לגנוב שה צריך מאמץ גדול יותר, להרכיבו על כתיפו, אשר על כן

הפיתוי גדול יותר לגנוב שור שהולך ברגליו בעצמו. ועל כך הוסיף רבנו שבדרך כלל הנסיבות מקלות על הגנב לגנוב שור, והוא מפני שהבקר רועים מפוזרים.

נמצא, שלא התעלם רבנו מן הטעמים שבבריתא, אלא הסבירם והשלימם וקרבם אל השכל, וזוהי דרכו בקודש, כפי שכבר ציינתי הרבה פעמים'.

משהגעתי למסקנה כי יש צורך להרתיע נאשמים בדרך של הטלת קנס משמעותי, רעיון שמקורו במשפט העברי ויישומו בדורנו, כאשר הוא נתמך במחקריהם של בעלי האסכולה הכלכלית במשפט, ולאחר שעברתי את המשוכה הדיונית המאפשרת לבית משפט זה, בשבתו כבית משפט לערעורים להטיל קנס, גם אם בבית משפט השלום המדינה לא ביקשה זאת ורק הנאשם הזכיר את העונש האמור, כל שנותר עתה הוא לפסוק מהו גובה הקנס המתאים בנסיבות אלה".

72. באותה פרשה (פרשת קניבי) הסברתי כי גם לפי המשפט הישראלי נקבעו עונשי קנס, הן כשיעור קנס קבוע (סעיף 61 לחוק העונשין; וראה הדיון על כך בפסקאות 72-73 לפסק דין קניבי), והן קנס שנקבע לפי שווי הנזק או טובת ההנאה, כאמור בסעיף 63 לחוק העונשין, שם הוסמך בית המשפט "להטיל על הנאשם קנס פי ארבעה משווים של... טובת ההנאה שהושגה על ידי העבירה" (סעיף 63(א) סיפא), או, כמו במקרה שלפנינו, כאשר "הורשע אדם בעבירה, וקיבל דבר כשכר בעד ביצועה או כאמצעי לביצועה, רשאי בית המשפט להטיל עליו קנס פי ארבעה משוויו של הדבר" (סעיף 74(ב) לחוק העונשין).

72. גם כאשר מדובר בתיק גניבת הספר היקר מהספרייה הלאומית על ידי נאשם 1 (ראה פסקה 35 לעיל), יש לזכור את הכלל שנקבע במשפט העברי בדבר חיוב נאשם בכפל. גם לעניין זה, אצטט דברים שכתבתי בת"פ 37365-08-13 מדינת ישראל נ' ראשד אבו עסאב (2014), בפסקאות 121-122:

"מכל מקום, כאשר אדם מבצע עבירה כלכלית, שנועדה להשיג לו רווח, אין די בכך שהחפץ שגנב או נשדד, ובמקרה שלנו: הפלאפון - נתפס.

לטעמי, אם הדבר היה תלוי בי, והמדינה הייתה מבקשת, היה מן הראוי להטיל על הנאשם, בנוסף לכל העונשים האחרים ובמסגרתם - עונש כלכלי, בדומה לעיקרון הכפל במשפט העברי, כפי שהוסבר על ידי הרמב"ם, הלכות גניבה, פרק א הלכה ד (ההדגשה הוספה - מ' ד):

"גנב שהעידו עליו עדים כשרים שגנב, חייב לשלם שניים לבעל הגניבה; אם גנב דינר - משלם שניים; גנב חמור או כסות או גמל - משלם שניים בדמיה. נמצא מפסיד כשיעור שביקש לחסר את חברו".

כך גם נהגתי במקרים דומים (ראה, למשל, ת"פ 55254-12-13 מדינת ישראל נ' קצאץ (2014), בפסקאות 65-66 ופסקה 85(ו)), ות"פ 53466-06-13 מדינת ישראל נ' מוחמד מסאלמה (2014), בפסקאות 111-112 ובפסקה 126(ו)).

73. את עונש הכפל של עבירת הגניבה (להבדיל מהעדר עונש כזה בעבירת הגזילה), מסביר הרמב"ם, ספר מורה הנבוכים, חלק ג, פרק מא:

"ואמנם, היות הגזלן לא יחויב לשלם דבר נוסף על צד הקנס, שהחומש אינו רק לכפרה על שבועת השקר אבל על גזלתו אינו מוסיף כלום, הוא מפני מיעוט מציאות הגזל, שנוק הגנבה יותר נמצא מן הגזל. שהגנבה אפשר בכל מקום, והגזל א"א [אי אפשר] בתוך המדינה כי אם בקושי. ועוד, שהגנבה אפשר בדברים הגלויים ובדברים המוצנעים, והגזל א"א [אי אפשר] אלא בנגלה. ואפשר לאדם להשמר מן הגזל ולעמוד כנגדו, וא"א כן עם הגנב. ועוד, שהגזלן ידוע ויבוקש וישתדלו להוציא מידו מה שלקח, והגנב אינו ידוע. ומפני אלו הסיבות כולן - חייבו הגנב קנס, ולא חייבו הגזלן קנס".

74. לצערי, חלק מהתכונות שמנה הרמב"ם בגניבה, ארעו לנאשם 1 כאשר גנב את הספרים מהספרייה הלאומית: הגניבה אפשרית בכל מקום; הגניבה הייתה בדברים המוצנעים; הספרייה הלאומית קשה לה להישמר מן הגנב, שכן הגנב משתמש במסמכים מזויפים לפיהם יש בידו המלצות ביחס לאפשרות עיון בספרים; הגנב אינו ידוע (עד שנמצא).

75. אני ער לכך כי לפי דין תורה "מודה בקנס פטור", ועל כן, לכאורה הנאשם 1 היה פטור, על פי המשפט העברי, מן הכפל (ראה גם דברי הרמב"ם, הלכות גניבה, פרק א, הלכה ד: "הגנב שהודה מעצמו שגנב - משלם את הקרן ומפטור מן הכפל, שנאמר [ספר שמות, פרק כב, פסוק כח]: 'אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים' - ולא המרשיע עצמו ישלם שנים. והוא הדין לכל הקנסות, שהמודה בהן פטור"). אולם, לא ברור לי מתי הודה הנאשם 1 בפני בית משפט השלום; ובכל מקרה, כאשר עוסקים אנו ביישום עקרונות ענישתיים, מן המשפט העברי על המשפט הישראלי, די לנו בעיקרון, ואין צורך שבכל מקרה הפרטים הטכניים יהיו זהים.

76. במקרה שבפנינו, יש להבדיל בין שני הנאשמים, ככל שמדובר בכספים שהפיקו מהמעשים שביצעו.

77. נאשם 1, שהיה הרוח החיה ועבירותיו חמורות יותר, קיבל סכומים של 30,000-50,000 ₪ ביחס לתביעה הראשונה שהוגשה בצפת ביום 22.1.12 (ראה: פסקה 22(א)), וכמו כן, קיבל כמה אלפי ₪ במקרה השני (כאמור בפסקה 22(ב)), ואלפי ₪ נוספים (כאמור בפסקה 22(ד)). סכומים אחרים המוזכרים באותה פסקה הובטחו ולא שולמו.

אשר למעשי המרמה בפרשת הצבא, הסכומים שהתקבלו יחד הם 11,700 ₪ (ראה: פסקה 26 על סעיפי המשנה שבה).

לכך יש להוסיף את הרווחים הכספיים שהיו לנאשם 1 מגניבת הספרים. הוא אכן החזיר את הספרים, ולא ברור מה הוא הרווח שהפיק, אך כפי שהוסבר לעיל, מבחינת מטרת הענישה, יש לחייב את הגנב בכפל גם אם מחזיר את הקרן, כחלק מההרתעה וממטרות הענישה.

78. במקרה זה, הסכמה בין המאשימה לבין נאשם 1 בדבר קנס בשיעור 50,000 ₪, הוא פחות מאשר הסכום שקיבל נאשם 1 מאת אותם אנשים, שהוגדרו כתובעים כלפי הביטוח הלאומי, או כמבקשי פטור מן הצבא, שלא להזכיר כלל את עניין הגניבה, שלא הובאה בחשבון.
79. לעניין הענישה הכלכלית, יש לזכור כי מדובר במספר אירועים, שנמשכו לאורך תקופה ארוכה (העבירות של הביטוח הלאומי נמשכו לאורך כל שנת 2012 (הראשון ביום 22.1.12 והאחרון, שהוא החמישי ביום 30.12.12), וקבלת הדבר במרמה כלפי הצבא נמשך לאורך תקופה ארוכה הרבה יותר, כאשר הראשון היה ביום 9.2.11 והשביעי ביום 17.7.13.
- יש לזכור כי שתי פעולות הגניבות שבוצעו מן הספרייה הלאומית היו משנת 2009.
80. בנסיבות אלה, התקיים אותו תנאי של החרג בפרשת פלוני (1958/98), והתביעה, במסגרת שיקוליה, **"לא נתנה משקל ראוי לשיקול רלבנטי מבין השיקולים הנמנים על שיקולי הענישה המקובלים"**.
81. לא אמצה את הדין עם נאשם 1 עד תומו, בגלל הנסיבות האישיות שלו והדברים הנרגשים של רעייתו, ואסתפק אך בהכפלת הסכום שהוזכר בהסדר הטיעון. מכאן, שהעונש הראוי, בנסיבות הסדר טיעון זה, כלפי נאשם 1, במישור הקנס, הוא 100,000 ₪. למניעת ספק, ברצוני להבהיר כי במקרה אחר, ללא הסדר טיעון, עונש הקנס שהייתי מטיל היה גבוה הרבה יותר (וראה גם הסכום שנקבע בפרשת קניבי).
82. אשר לנאשם 2, אני ער לכך כי חלקו במעשי העבירה היה קטן הרבה יותר מזה של נאשם 1, וכמו כן הבאתי בחשבון את מצבו הכלכלי והאישי-משפחתי, שהם קשים.
- יש לזכור, כמובן, כי נאשם 2 אינו קשור כלל ועיקר לעבירת גניבת הספרים יקרי הערך מן הספרייה הלאומית.
83. בנסיבות אלה, לא אכפיל את הסכום המוסכם של 8,000 ₪, אך לא אוכל להפחית מן הקנס סכום כלשהו הנופל מ-14,200 ₪, שהוא סכום הכסף שהנאשם וסנגורו מודים שנכנס לחשבון של הנאשם ורעייתו.
84. יהיה זה בלתי סביר לחלוטין אם בהסדר טיעון כלשהו, ביחס לעבירה פלילית, שמטרתה כלכלית, יש ראיות מוצקות לכך שמבצע העבירה הפלילית הכניס לכיסו 14,200 ₪, ואילו הפרקליטות - בהסדר טיעון - מגיעה להסכמה כי רק חלק מהכסף יהווה קנס; שכן, משמעות אישור הסדר טיעון כזה הוא, כי היתרה נותרת בכיסו של העבריין.
85. הכיצד ניתן להתייחס לעונש ולהרתעה, כאשר אדם מבצע עבירה כלכלית, וחלק מהסכומים שהפיק נשארים בכיסו?!

התוצאה

86. לאחר ששקלתי את כל הדברים דלעיל, ובהתחשב בהסדר הטיעון, שאת עיקרו ורובו (למעט הסתייגות לעניין גובה הקנס) אני מאמץ, אני גוזר על הנאשמים את העונשים הבאים:

נאשם 1

- א. 22 חודשי מאסר בפועל, בניכוי ימי המעצר (על פי חישובי שב"ס). נאשם 1 יתייצב ביום 7.10.15, בבית הכלא "איילון" ברמלה, עד השעה 10:00, כשבדיו גזר דין זה ותעודה מזהה.
- ב. 15 חודשי מאסר על תנאי, אותם ירצה הנאשם אם יבצע תוך שלוש שנים מיום שחרורו ממאסרו, אחת מן העבירות בהן הורשע.
- ג. קנס בסך 100,000 ₪, שישולם עד ליום 7.10.15. אני גוזר על הנאשם מאסר של חודש ימים כנגד כל 10,000 ₪ (או חלק מהם), שלא ישולמו במועד.

נאשם 2

- א. 4 חודשי מאסר בפועל, בניכוי ימי המעצר (על פי חישובי שב"ס). נאשם 2 יתייצב ביום 14.10.15, בבית הכלא "איילון" ברמלה, עד השעה 10:00, כשבדיו גזר דין זה ותעודה מזהה.
- ב. 5 חודשי מאסר על תנאי, אותם ירצה הנאשם אם יבצע תוך שלוש שנים מיום שחרורו ממאסרו, אחת מן העבירות בהן הורשע.
- ג. קנס בסך 14,200 ₪, שישולם עד ליום 14.10.15. אני גוזר על הנאשם מאסר של שבוע ימים כנגד כל 2,000 ₪ (או חלק מהם), שלא ישולמו במועד.

87. זכות ערעור לבית המשפט העליון תוך 45 יום מהיום.

ניתן היום, כ"ח אב תשע"ה, 13 אוגוסט 2015, בנוכחות הנאשמים ובאי כוחם, וב"כ המאשימה.

משה דרורי, שופט
סגן נשיא